

I takt: Innenfor flere produksjoner har Norge nådd produksjonstaket. – Da er det meningsløst å snakke om å stimulere til økt produksjon, sier Per Skorge i Bondelaget. (Foto: Nortura)

Skal vi fortsatt øke matproduksjon

Vi gjentar og gjentar at vi skal øke matproduksjonen. Samtidig legger vi mat på lager og ser prisene synke. Hva skal vi gjøre?

MATPRODUKSJON

Tekst: Linda Sunde

A øke matproduksjonen har vært mantraet fra både politikere og landbruket i en årrekke.

* Temaet for den store landbrukskonferansen Mat og Landbruk var i år «Derfor skal vi øke norsk matproduksjon».

* Lars Peder Brekks landbruksmelding: Det skal legges til rette for at matproduksjonen kan øke med 20 prosent på 20 år, i takt med befolkningsveksten.

* Jon Georg Dales landbruksmelding: «Jordbrukspolitikken skal legge til rette for økt matproduksjon».

* Regjeringsplattformen til dagens trepartiregjering: I første setning om landbruk står det at regjeringa ønsker å legge til rette for økt matproduksjon.

Stor overproduksjon

Samtidig er norsk landbruk rammet av overproduksjon:

I skrivende stund ligger det 2 100 tonn storfe, 1 250 tonn lam, 1 600 tonn sau og 5 450 tonn gris på lager.

Det er også varslet at neste år blir det 2000 tonn egg for mye, og overskuddet av melk i år kan bli på 17–18 millioner liter.

– Trendene er over

– Ideen om det stadig økte markedet har vært en bærende idé siden vi fikk innvandringsbølgen i etterkant av øst-utvidelsen i EU i 2004 og finanskrisen i 2008, der Norge gjorde det bra. Den ideen har holdt seg forbausende lenge, sier Christian Anton Smedshaug, forfatter og daglig leder av AgriAnalyse.

– Dermed sitter vi nå i en situasjon hvor vi må gå fra volumtenkning til optimalisering og driftstenkning knyttet til å øke verdiskapingen på eksisterende volum, sier han.

– Hva tenker du når du hører at matproduksjonen må vokse?

– At man er i etterkant av en trend. Vi fikk en trend basert på internasjonal knapphet på grunn av forsyningsproblemer globalt i 2008–2013, som falt sammen med at vi lå i Europa-toppen i nettoinnvandring. Begge disse trendene er per dags dato over, sier Smedshaug.

Mer vekt på norske ressurser

Situasjonen har endret seg siden Brekks jordbruksmelding, mener også Per Skorge, generalsekretær i Norges Bondelag.

Christian Anton Smedshaug

Per Skorge

– Befolkningsveksten har flatet veldig ut. Kjøttforbruket per person har også flatet ut, og det er tendens til at det kan falle, i alle fall for de mørke kjøttslagene. Så situasjonen er annerledes enn den var. Men fortsatt er det viktig for det norske landbruket å øke selvforsyningsgraden, og bruke de norske ressursene. Men på flere produksjoner har vi nådd produksjonstaket. Da er det meningsløst å snakke om å stimulere til økt produksjon. På andre områder er det potensiale, ikke minst på grønt. Det er også riktig å si at det er potensiale på grassida. Vi kan bruke mye mer egenprodusert fôr, sier Skorge.

– Vi har gått fra kombinasjonen «økt produksjon» og «basert på norske ressurser», til at vi nå legger mye mer vekt på den delen som handler om norske ressurser, sier han.

Optimalisering

– Så hva skal bonden gjøre?

– Er du bonde i de produksjonene der det norske markedet er dekket, er det ikke et alternativ å vokse. Har du drøvtyggere, kan du se på hvordan redusere kostnadene i grovfôrproduksjonen, få bedre kvalitet på grovfôret og redusere innkjøpet av fôr. Her ligger det store muligheter for å optimalisere. Man blir aldri ferdig med å optimalisere produksjonen sin, sier Per Skorge.

– Når det gjelder å bruke markedet, ville jeg tenkt: Hvor er markedet, hva er jeg god til, og

sjonen?

hva er gårdens ressursgrunnlag. Gjør en god analyse, så vil det gjerne gi muligheter, enten det er innenfor utmarksnæringer, inn på tunet eller noe annet, legger han til.

Det er en mye bedre idé enn å øke svine- eller eggproduksjonen nå, mener Skorge.

– Det er meningsløst at noen presser seg inn der, både for egen lønnsomhet, men de bidrar også til å svekke lønnsomheten i hele næringa. Det er et tungt ansvar. Det er veldig synd å se at noen glemmer at de er en del av et større fellesskap, og bygger i en situasjon med overproduksjon, og presser prisene ytterligere

«Den ideen har holdt seg forbausende lenge»

Christian Anton Smedshaug

nedover. Vi klarer å gjøre mye med markedsreguleringsverktøy, men det har også en kostnadsside. Det finnes ingen kvikk fikse, sier han.

Vil analysere markedet

Vi må gjøre en grundig analyse av matmarkedet vårt, mener Christian Anton Smedshaug.

* Hvor kan vi øke den norske markedsandelen, og hvordan?

* Hvilke nye produkter kan vi utvikle?
* Hvilket potensiale er det i grønt, der markedet fortsatt vokser?

* Ha en gjennomgang av grensehandelen og tiltak.

* Er det noe i avgiftsnivået vi bør se på for å senke motivasjonen for grensehandel?

* Se på reisegodsforskriften som sier hvor mye man kan ha med tilbake etter reise.

– Vi må ha virkemidler for alt fra målretta forskning og lagertiltak til veksling mellom krone- og prosenttoll. Vi må gjøre et løft for å ta vare på markedene våre, for det er alltid lettere å sikre det nasjonale markedet enn å øke eksporten – og vi mister to vesentlige eksporter fra norsk landbruk: Pels og Jarlsberg, sier Smedshaug.

Verdiskapningen som skal opp

– Det er kjempeproblemet at vi har overproduksjon i så mange husdyrproduksjoner, sier Kjersti Hoff, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

– Det er ikke aktuelt å produsere mer av det vi har overproduksjon av. Bondens samfunnsoppdrag er å produsere det norske folk spiser. I tillegg må vi vri produksjonen over på mer norskprodusert fôr til dyra våre, sier Hoff.

Ola Hedstein er administrerende direktør i Norsk Landbrukssamvirke.

– Det er verdiskapningen fra de biologiske ressursene i landbruket som må økes, sier han.

«I Norge er det ikke behov for mer griser og sauer nå, for markedet er metta»

Ola Hedstein

På sikt skal også matproduksjonen opp, mener Hedstein.

– Det som er krevende og viktig når vi snakker om økt matproduksjon, er at det handler om hva man trenger i framtida. I Norge er det ikke behov for mer griser og sauer nå, for markedet er metta. Det er rett å øke matproduksjonen i et langt perspektiv, men på en slik måte at man ikke dreper prisnivået nasjonalt på kort sikt, sier han.

– I et lengre perspektiv er økt matproduksjon en åpenbar oppgave for landbruket i Norge. Verden skal øke matproduksjonen med 60 prosent fram mot 2050. Da vil verden trenge å bruke mer marginale arealer for å kompensere for bortfallet av matproduksjonen som i dag foregår på veldig produktive arealer som går ut av produksjon på grunn av tørke, synkende grunnvann eller økt temperatur. Da vil Nord-Europa og Skandinavia bli interessant, sier Ola Hedstein.

Vil vokse

I Rurals-rapporten Trender i norsk landbruk 2018, svarer henholdsvis 31 og 38 prosent av melke- og storfebøndene at de ser for seg å øke produksjonen framover. For sauebøndene er andelen 18 prosent, for svinebøndene 14 prosent og for fjørfebøndene 17 prosent. ■

Bonde hjelper bonde

Mentorordningen Bonde hjelper bonde innebærer at du som er fersk bonde under 40 år gjør en formell avtale med en erfaren kollega om å bistå som diskusjonspartner i drifta gjennom ett år. Ordningen omfatter alle produksjoner, også Inn på tunet, lokal foredling og annet.

Foreløpig er dette et treårig prøveprosjekt i Hedmark, Oppland, Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane og Trøndelag. Hører du hjemme i ett av disse fylkene kan du nå søke om å få din egen mentor i 2019.

– Mentorordningen har fungert veldig godt i de to årene den har vært i drift. Vi ser at mange har stort utbytte av å delta. Dette er et gjennomarbeidet opplegg med opplæring av mentorer og oppfølging gjennom året, sier Mette Feten som er nasjonalt ansvarlig i Norsk Landbruksrådgiving (NLR).

NLR har ansvar for gjennomføringen i samarbeid med Bondelaget, Småbrukarlaget og Innovasjon Norge. Det gis økonomisk støtte over jordbruksavtalen. Mental Helse ungdom er med som samarbeidspartner i 2019. Les mer på nlr.no. Søknadsfrist er 1. desember.

Hønefoss-Follum elektrifiseres

Jernbanen skal få elektrisk drift fra Hønefoss stasjon til Follum tømmerterminal, hvor den krysser under E16. I dag går tømmertransporten med diesellokomotiv mellom Follum og Hønefoss. Prosjektet er planlagt ferdig sommeren 2019, skriver Bane Nor.

Ny toppsjef i Norske Skog

Niels Petter Wright er ansatt som ny konsernsjef i Norske Skog fra 1. desember, skriver Norske Skog i en pressemelding. Wright har 17 års erfaring fra kartongemballasje-leverandøren Elopak, de ti siste årene som konsernsjef.

Norske Skog har vært gjennom en omfattende snuoperasjon etter at morselskapet gikk konkurs. I mai ble konsernet overtatt av investeringselskapet Oceanwood, etter en fire måneder lang auksjon. Først i september i år var kjøpet godkjent av alle konkurransemyndigheter i landene selskapet opererer i.

– Etter å ha gjennomført en omfattende finansiell restrukturering, står Norske Skog-konsernet nå fram som en finansielt solid og ledende produsent av publikasjonspapir, skriver Norske Skog.

Årets beste masteroppgave

Thomas Olufsen Skrautvol (24) fikk prisen for årets beste masteroppgave, og 50 000 kroner, da Velg Skog hedret årets beste skogstudenter fra NMBU og Evenstad, skriver skog.no. – Prisen var overraskende og gledelig, sier Skrautvol.

Vinneroppgaven tok for seg vaksinerings av gran – fysiologiske og morfologiske effekter av metyljasmomat, og tema ble blant annet valgt fordi han ønsket å benytte kunnskapen han har fra en bachelor i biologi inn i oppgaven. Juryen påpekte at Skrautvol formidlet stoffet lett forståelig, presist og kort.

Velg Skog, som består av 25 ulike bedrifter og aktører fra skognæringa i Norge, står bak stipendene. De delte ut til sammen 225 000 kroner til fem skogfagstudenter.